

Det miljøvenlige teater

Et teater er svært at gøre grønt, for bygningerne er gamle, og behovet for lys stort. Riddersalen forsøger alligevel – med solceller og tuschmørkefortællinger.

Skuespillere i bogform

Erfaring, livsappetit, kant, humor og hånden på hjertet. Tag med på en slentretur gennem årets udgivelser af skuespillerbiografier.

Leder

Kunst og kultur er ikke bare underholdning, kunst og kultur kan skabe sammenhæng og forståelse i et samfund. Bliv ved med at tro på det, skriver Katja Holm.

#08 2015

MAGASINET

SCENELIV

SANG • DANS • TEATER • FILM / UDGIVET AF DANSK SKUESPILLERFORBUND

Fra sommerfugle til sceneskræk

Tema om den lammende angst for at optræde

Dante, Dogme, Drama.

Teatret gør film og tv-serier bedre

SEKRETARIAT FOR DANSK SKUESPILLERFORBUND OG FILMEX

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund

og udkommer 8 gange årligt.
Oplag: 2.700 eks. - Abonnement: 425 kr. årligt

MAGASINET SCENELIV

Dansk Skuespillerforbund,
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Fax: 33 24 81 59
Mandag-fredag 9-12 og 13-15.
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
ck@skuespillerforbundet.dk
Redaktion: Charlotte Kiberg (redaktør),
Katja Holm (ansvarshavende).

Annoncer sendes til: Jette Rydder
jr@skuespillerforbundet.dk.
(Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må
maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum.)

Tryk: KLS Grafisk Hus.
Design: ad-man.dk.

ANNONCEPRISER OG FORMATER (b x h)

Helside annonce (170 x 270) 9.000 kr.
Bagsiden (190 x 260 + beskæring) 9.000 kr.
2/3 side annonce (170 x 192) 6.500 kr.
1/2 side annonce (170 x 133) 5.000 kr.
1/3 side annonce - horisontal (170 x 60) 2.500 kr.
1/3 side annonce - vertikal (54 x 270) 3.500 kr.
Visitkort-annonce (83 x 58) 700 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)
Medlemsannoncer (83 x 58) 350 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format.
Alle priser tillægges moms.
Særlige annonceønsker:
Kontakt Jette Rydder - tlf. 33 24 22 00

DSF'S BESTYRELSE

Katja Holm (formand), Nastja Arcel, Daniel
Bevensee, Kristine M. Brendstrup, Adam Brix,
Christian Damsgaard, Frank Gundersen, Thomas
Præstegaard, Rebekka Lund, Ulla Ricklander,
Magnus Bruun, Anne Voigt Christiansen,
Søren Bang Jensen, Johanne Nørregård-Nielsen,
Benjamin Boe Rasmussen, Andreas Jebro (sup-
pleant), Peder Holm Johansen (suppleant)

DSF'S SEKRETARIAT

Formand: Katja Holm
Sekretariatschef: Anna-Katrine Olsen
Vicesekretariatschef: Kim Hansen
Kommunikationschef: Charlotte Kiberg
Chefjurist: Maj Hagstrøm
Juridiske konsulenter: Magnus Homann Poulsen,
Jørgen Byrdal Kloch Larsen, Morten Lisby og
Berit Lassen (orlov)
Socialkonsulent: Nanna Møller
Sekretær: Hanne Arlund
Kursussekretær: Karin Iwersen
Sekretær for formand og sekretariatschef:
Tine Fangel
Regnskabschef og Filmex: Heidi Holm Madsen
Webmaster og Filmex: Jette Rydder
Håndbog og Filmex: Kristine Staffeldt
IT- manager og Filmex: Sengül Kaya-Mortensen
Filmex-medarbejder: Thomas Heldrup Christensen
Projektmedarbejder: Kasper Grande
Reception: Bente Wittenborg

DEADLINE TIL NÆSTE NUMMER: 7. JANUAR 2016

Audition for sangere

Så holder DSF Studio igen audi-
tion for operasangere, elevmed-
lemmer hos O.A. og solistklassen,
der er medlem af Dansk Skuespil-
lerforbund.

**Foresyngningen kommer til
at foregå på Det Ny Teater
mandag 7. marts kl. 10.30-17.30.**

Benyt tilmeldingsformularen
på forbundets hjemmeside, se
under "Opera-nyt". Her kan du
også finde mere information om
arrangementet. Vær opmærk-
som på, at tilmelding kun kan
ske i perioden søndag 31. januar
fra kl. 8.00 til og med søndag 7.
februar kl. 24.00. Alle tilmeldinger
udenfor dette tidsrum vil være
ugyldige.

Vi glæder os til at se jer.

Produktionsstøtte

Der gives primært støtte til projektudvikling, hvor ansøger ønsker mulighed for at
udvikle et givent projekt, der senere kan søges støtte til hos andre fonde.

Produktionsstøttemidlerne kan søges til:

- Projekter, der yder væsentlige og nyskabende bidrag til dansk musik og film.
- Produktioner på cd, dvd og andre audiovisuelle produktioner.

Der ydes i særlige tilfælde støtte til projektudvikling til andre projekter og formål af
almen kulturel karakter, herunder uddannelsesformål. Produktionsstøttemidlerne kan
kun søges, hvis der er afleveret regnskab for tidligere modtaget produktionsstøtte.

Hvis du får produktionsstøtte, skal du være opmærksom på, at dette kan have
indflydelse på din dagpengesat.

Krav til ansøgningen

- Der skal anvendes ansøgningsskema. Skemaet kan downloades på hjemmesiden
eller rekvireres hos forbundet.
- Ansøgningsskemaet skal udfyldes elektronisk. Alle ansøgningsskemaer skal besvares,
og ansøgningsskemaet skal påføres.
- Projektbeskrivelsen må max. fylde 3 A-4sider, inkl. budget, kort cv og bilag. Ansøg-
ningen bliver ikke behandlet, hvis dette krav ikke bliver overholdt.
- Bilag kan ikke eftersendes. Videoer/dvd'er, cd'er m.v. må ikke vedlægges som bilag.
- Ansøgningsskema og projektbeskrivelse skal sendes eller afleveres i 6 samlede sam-
menhængende eksemplarer.

Ansøgningsfrist: Fredag den 4. marts 2016 kl. 12.00.

Ansøgninger, der afleveres senere, vil ikke blive behandlet.

Ansøgningen bliver behandlet i Produktionsstøtteudvalget og efterfølgende
i bestyrelsen. Behandlingstiden er på ca. 10 uger.

Ansøgningen sendes/afleveres til:
Dansk Skuespillerforbund
Tagensvej 85, 2200 København N
Att. Hanne Arlund

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte sekretær Hanne Arlund

#08 2015

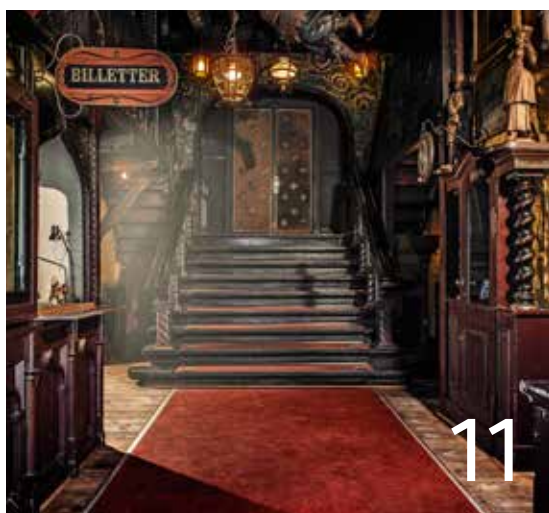
Foto: Rolf Konow

TEATRET GØR FILM OG TV-SERIER BEDRE 6

Dante, Dogme, Drama. Danske skuespillere lærer håndværket på scenen og bruger deres erfaringer foran kameraet. Det gør vores tv-serier til noget helt særligt, at der ikke er nogen opdeling mellem teater-, film- og tv-skuespillere. Men det betyder også, at besparelser på teatrene smitter negativt af på kvaliteten på skærmen og på det store lærred.

Foto: Dennis Vesterberg

DET MILJØVENLIGE TEATER 11

Et teater er per definition et svært sted at gøre grønt. Bygningerne er gamle, og behovet for kunstigt lys er stort. Men på Riddersalen på Frederiksberg forsøger man i Jytte Abildstrøms ånd stadig at gøre teatret så miljøvenligt som muligt. Det handler blandt andet om solceller, om sparepærer og om tuschmørkefortællinger.

Foto: istock

FRA SOMMERFUGLE I MAVEN TIL SCENESKRÆK 14

"Jeg blev svimmel, fik kvalme og begyndte at svede helt abnormt undervejs. Tæppet blev revet væk under mig. Det var en katastrofe." At få mere end almindelige premierenerver i løbet af en karriere er almindeligt. Jesper Riefensthal blev stærkere af det. Men angsten for at optræde kan være lammende.

Foto: Henrik Mark

SKUESPILLERE I BOGFORM 19

Tre fjerde af alle bøger i boghandlerne sælges i årets sidste kvartal, og de fleste havner under juletræet. Tag med på en slentretur fyldt med erfaring, livsappetit, holdninger, humor og hånden på hjertet. Vi sætter lup på nogle af årets vigtigste skuespillerbiografier.

FORSIDEFOTO: Jesper Riefensthal i 'Tudsen', fotograferet af Palle Peter Skov.

FRA GEMMERNE

Skuespiller og teaterhistoriker dr. Karl Mantzius underviser elever på Det kgl. Teaters elevskole. Billedet er venligst udlånt af Teatermuseet.

Ønsket om en elevskole

– og opgøret med mesterlæren

Af Linnea Voss

Ønsket om, at Det Kongelige Teater skulle etablere en elevskole kom oprindeligt primært fra teatrets unge skuespillere, som hos teatrets øverste chef, Kammerherre Fallesen, anmodede om, at direktionen ville:

"Virke hen imod et dramatisk konservatorium til påbegyndelsen af en metodisk fællesundervisning, gennem hvilken, vi ved den stadige syslen med større kunstneriske opgaver, gøre os håb om at udvikle vore mulige evner, således at det i tiden vil kunne bære frugt for teatret".

Skolen åbnede i 1886. Den var treårig og optog hvert år 16 elever mellem 15 og 25 år.

Undervisningen bestod af stemmeføring, sang, dans, fægtning, gymnastik, litteraturhistorie og sprog. Og ikke mindst bestod den dramatiske undervisning af 'højere skuespil, Holbergkomedier og nyere skuespil'.

Skolen havde en årlig eksamen, hvor man risikerede at blive smidt ud, hvis direktionen ikke mente, at man havde udviklet sig nok, og de færdiguddannede elever var forpligtet til at takke ja til engagement, hvis teatret ville anvende dem. Takkede de nej, udløste det en voldsom bødestraf.

Med elevskolen kom opgøret med mesterlæren. Indtil skolens åbning var vejen ind på de skrå brædder enten gennem balletskolen eller ved henvendelse hos teatrets direktion, som så prøvede aspiranten i tre forskellige roller i tre forskellige stykker. Til det arbejde fik de tilknyttet en dramatisk vejleder, som regel en ældre skuespiller eller en af teatrets instruktører, og så var det (helt sat på spidsen) publikums bifald, der afgjorde om man fik adgang til dette drømmenes rige.

Det Kongelige Teaters elevskole ophørte i 1968 og blev til Statens Teaterskole – den nuværende Statens Scenekunstskole.

INVITATION TIL NYTÅRSKUR

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse og sekretariat ønsker dig en glædelig jul og et lykkebringende nytår og inviterer ligesom sidste år alle medlemmer til nytårskur.

Du er meget velkommen
**Lørdag 16. januar mellem
kl. 14.00 og 18.00
på Tagensvej 85, 2. og 3. sal.**

Sig velkommen til det nye år med gode kolleger, når vi inviterer på champagne og lidt lækkert til ganen.

Vi glæder os til at se dig.

TIL KALENDEREN

Dansk Skuespillerforbund holder
GENERALFORSAMLING og SOMMERFEST
søndag den 29. maj fra klokken 12.00.

Der er valg til bestyrelsen, så kom ud af busken og stil op for dit forbund - vi har brug for dig.

Alle kandidater kan melde sig frem til 11. marts, og husk endelig, at din tilmelding skal være vedlagt en personlig præsentation på højst en halv A4-side.

Som en særlig service til dig, der bor langt væk eller af andre grunde ikke kan deltage, er der i år mulighed for at se og høre generalforsamlingen på din tablet eller smartphone. Det eneste, du skal gøre, er at downloade app'en Subcell, så kan du følge med i det hele live.

Vi håber, rigtig mange medlemmer møder op og vanen tro er med til at gøre dagen både faglig og festlig. Mere information følger i næste nummer af "Sceneliv".

Mange hilsner
Generalforsamlingsudvalget

Nemmere at blive medlem af Skuespillerforeningen

Der var en gang, hvor man ikke kunne søge om at blive medlem af Skuespillerforeningen, man skulle skam opfordres for at blive en del af det eksklusive selskab. Men verdens ældste sammenslutning af skuespillere, dansere og operasangere har længe optaget ansøgere, og nu lemper man oven i købet reglerne, så du både som helt nyuddannet og over 45 år kan melde dig ind.

"Vi har valgt at lempe reglerne, fordi vi gerne vil nå de unge, før de spredes for alle vinde efter endt uddannelse, og fordi mange var rigtig kede af, at de ikke kunne få lov til at melde sig ind efter de 45 år – det er trods alt ingen alder," siger formand for Skuespillerforeningen Joen Bille.

Aldersgrænsen var oprindeligt sat ud fra tanken om, om at man skulle indbetale til fællesskabet et vist antal år for at få del i den million kroner, Skuespillerforeningen hvert år udbetaler i hæders- og rejse-legater og for at få adgang til de billige lejligheder i Skuespillerforeningens Hus.

Med de nye regler skal kunstnere over 45 blot betale et ekstra indmeldelsesgebyr svarende til årskontingentet på 750 kroner.

Hvis man ikke har en statsanerkendt uddannelse, gælder det som altid, at ansøgere skal kunne dokumentere, at de har kunnet forsørge sig som kunstnere de sidste fem år.

Skuespillerforeningen opstod for 136 år siden, da der intet som

helst sikkerhedsnet var for skuespillere, ingen pensionsordning, ingen fagforening. Den dag i dag er foreningens fornemste opgave stadig at hjælpe kolleger, der for eksempel på grund af sygdom eller arbejdsløshed er havnet i økonomiske vanskeligheder.

"Selvom vi heldigvis som kunstnere er bedre stillet, end dengang, kan vi alle få brug for hjælp. Der er stadig brug for solidaritet og fællesskab. Vi er mere end en smuk tanke, vi er også en nødvendig gerning," siger Joen Bille.

Vil du også være medlem af Skuespillerforeningen? Kontakt os på 35 84 18 79 eller skriv til foreningen på post@skuespillerforeningen.dk

Foto: Erika Svensson

Invitation til hele landet:

Bliv klogere på efterløn og pension

Skuespillerforbundet arrangerer i samarbejde med FTF-A og PFA Pension en række møder rundt i landet om din efterløn og pension.

Du vil for eksempel blive klogere på:

- Hvor meget du kan få i efterløn, og hvordan din pension påvirker efterlønnen
- Om det er en god ide at udskyde din efterløn, og om den kan kombineres med dit job
- De forskellige pensionsformer, Folkepension og ATP
- Muligheder for at optimere din nuværende opsparing
- Arv og testamente
- Og sidst men ikke mindst kan du finde ud af, om den skattefrie præmie er interessant for dig

HER FINDER MØDERNE STED

AARHUS

– på Svalegangen

torsdag 14. januar kl 16.30

fredag 15. januar kl 9.30

ODENSE

– på Odense teater

torsdag 4. februar kl 16.30

fredag 5. februar kl 9.30

KØBENHAVN

– i DSF på Tagensvej 85

onsdag 20. januar kl 9.30

mandag 25. januar kl 16.30

Tilmelding er nødvendig. Send en mail til Nanna Møller på nm@skuespillerforbundet.dk

Teatret gør film og tv-serier bedre

Danske skuespillere lærer håndværket på scenen og bruger deres erfaringer foran kameraet. Det gør vores tv-serier til noget helt særligt.

Men det betyder også, at besparelser på teatrene smitter negativt af på kvaliteten på skærmen og på det store lærred.

Af Søren Vejby

"Bliv ved med det dér!" siger Hella Joof.

"Med hvad?" spørger Maria Rossing.

I en rød murstensvilla på en sidevej til Lyngbyvejen nord for København bliver TV2's nye tv-serie, 'Kvinder og Mænd', optaget. Serien er skrevet Mette Heeno, instrueret af Hella Joof, og Maria Rossing og Peter Plaugborg spiller Line og Martin – et par, der skal skilles, men er tvunget til at blive boende sammen, fordi de ikke kan komme af med deres hus.

Både Maria Rossing og Peter Plaugborg har stor erfaring fra de skrå brædder. Maria Rossing har været fast på Det Kongelige Teater, siden hun dimitterede fra Statens Scenekunsthøjskole i København i 2002, mens Peter Plaugborg, der blev færdig på elevskolen i Odense i 2007, har været tilknyttet nationalscenen siden 2008.

Maria Rossing taler i telefon. Mens hun taler, aer hun sig selv på låret med den anden hånd.

Peter Plaugborg og Maria Rossing er forældre til to småpiger og står midt i en svær skilsmisse i TV2s nye tv-serie 'Kvinder og Mænd'. Foto: Rolf Konow

scene 1 efter frokost. Teatret giver skuespillerne en naturlig fornemmelse for buen i historien og for karakterens fysiske og mentale udvikling. De er i stand til at levere det rette udtryk og vise den rette forventning, skuffelse eller træthed i hver enkelt scene,” siger Ingolf Gabold.

Der er i film- og tv-branchen stor respekt for det, skuespillerne lærer på scenen, og man søger at gøre brug af deres erfaring så tidligt som muligt.

Rektor for Den Danske Filmskole, Vinca Wiedemann, lægger i sit daglige arbejde vægt på at skabe et miljø, hvor professionelle relationer kan opstå allerede undervejs på de kunstneriske uddannelser. Hun nævner samarbejdet mellem instruktøren Thomas Vinterberg og skuespilleren Thomas Bo Larsen, der startede allerede, mens de gik på hver deres kunsthøjskole og har været til den dag i dag, som et godt eksempel.

”Her i landet har vi, på hele det kunstneriske område, en enestående synergi. Vi arbejder sammen på en fordomsfri måde,” siger Vinca Wiedemann.

Game-changer skabte ny æra

Tilbage i de tidlige halvfemserne, før Dr. Dante satte sit præg på dansk teater med forestillinger som 'Teaterkoncert Gasolin', 'Paradis' og 'American Psycho', før Thomas Vinterberg og Lars von Trier udtænkte Dogme 95, og før der fandtes tv-serier ved navn 'Taxa' og 'Strisser på Samsø', så virkeligheden i dansk teater, film og tv anderledes ud.

”Der gik fire-fem år mellem, at filminstruktører var på et filmset,” siger Vinca Wiedemann, der selv blev uddannet klipper fra filmskolen i 1987. ”Det kom tit til at handle om, hvorvidt skuespillerne stod på deres mærker, når de sagde deres replikker, og ikke særlig meget om selve skuespillet.”

TV2 fandtes ikke, DR TV-Drama fandtes ikke, DR havde TV-Teatret, hvis produktioner, som navnet antyder, var filmet teater. Og der var et klart skel mellem film- og tv-medarbejdere. Men i 1996 blev muren mellem dansk film og tv revet ned. Bjørn Erichsen blev udnævnt som tv direktør for DR TV. DR medfinansierede dogmefilmene og begyndte at producere egne tv-serier. I spidsen for dem stod en hovedforfatter og næst i rækken en konceptualiserende instruktør, der lagde linjen for, hvordan serien skulle se ud, fortælles og klippes. Derefter fik nyuddannede instruktører lov at instruere et par afsnit hver.

”Vi skabte en sund konkurrence. De nye instruktører tog udfordringen op. De ville ikke stå tilbage. Den ånd er der stadig,” siger Bjørn Erichsen, der i dag har sit eget firma og blandt andet rådgiver internationale medievirksomheder.

'Taxa' var det første skud på stammen, serien blev en succes, og der blev produceret i alt 56 afsnit.

”Vi ville kun bruge de bedste skuespillere. Og fordi niveauet var højt fra starten, tager ingen skuespillere i Danmark let på at lave tv,” siger Bjørn Erichsen.

TV2 ville ikke stå tilbage, og serien 'Strisser på Samsø' med Lars Bom i titelrollen ramte de danske stuer i 1997.

”Det dér,” siger Hella Joof og peger på hånden på låret. ”Det fungerer virkelig godt i den hér scene.”

Hånden på låret var ikke planlagt, men opstod ud af situationen.

”For mig starter det altid i kroppen,” siger Maria Rossing, der som Line spiller sin første store rolle på tv.

Da hun kom ud fra teaterskolen gik der fem-syv år, hvor hun ikke var til en casting.

”Det var ikke et bevidst valg, at jeg ikke lavede film og tv. Men jeg trivedes på teatret, og det jeg har lært på scenen – dramaturgien, overblikket, modet – det kan jeg nu bruge i mit arbejde foran kameraet.”

Dansk kulturliv i synergi

I Danmark er der ingen opdeling mellem teater-, tv- og filmskuespillere. Ifølge tidligere dramachef på DR, Ingolf Gabold, har danske skuespillere en dramaturgi i kroppen fra de store dramatiske roller på scenen, som kan ses i deres arbejde foran kameraet.

”På film og tv optager man måske scene 87 om morgenen og

Dante, Dogme, Drama

På samme tid stod den næste generation af skuespillere klar i kulissen på teatret. Blandt andre Trine Dyrholm, Mads Mikkelsen, Sofie Gråbøl og Nikolaj Coster-Waldau. Dr. Dante var grobund for en ny og naturlig spillestil, som film- og tv-branchen hurtigt fik øjnene op for.

DR's nuværende dramachef Piv Bernth, der har selv har en baggrund inden for teatret, understreger, at det især er på de skrå brædder, at skuespillerne får 'nogle kilometer i benene.'

"Der er så mange unge skuespillere, der gerne vil være som Mads Mikkelsen. Men de glemmer, at Mads var danser i mange år, før han kom på elevskole, at han spillede en masse teater, før han lavede tv og film, og at han først derefter blev stjerne," siger Piv Bernth.

Mange af de skuespillere, der spillede forestillinger for fulde huse om aftenen på Dr. Dantes Aveny for enden af Frederiksberg Allé, gik ikke bare igen i dogmefilmene, men spillede også med i DR's dramaserier.

På DR bliver hovedrolleskuespillerne som regel inviteret ind til at kommentere på manuskriptet, inden optagelserne går i gang. Ifølge Piv Bernth giver de en helt uvurderlig feedback.

"Danske skuespillere er meget engagerede. De tager et naturligt medansvar for historien, hvilket er noget, de bringer med fra deres arbejde på teatret," siger hun.

En serie – to historier

Arbejdet med store, dramatiske roller på teatret gør, at danske skuespillere er vant til at skabe komplekse og hele karakterer – og netop 'hele karakterer' er blevet et trade-mark for dansk tv-fiktion, der derved skiller sig ud. Bjørn Erichsen forklarer, at de fleste udenlandske tv-serier kun har én historie: Her er en person, her er hvad personen skal opklare. Fra A til B. Intet andet.

"Hvad laver Barnabys kone? Det er der ingen, der ved. I danske tv-serier ser vi, hvad handlingen gør ved mennesket. Og det bliver en historie i sig selv," siger Bjørn Erichsen.

Tv-serien 'Borgen' fra 2011 blev vist på BBC Four i England i original version med dansk tale og engelske undertekster. Serien fik desuden meget omtale og hype i USA, hvor nyhedsmagasinet Newsweek kaldte den for 'den bedste serie, du aldrig har set'.

Ifølge tidligere dramachef på DR, Ingolf Gabold, skyldes Bоргens succes især 'den dobbelte historie' og det at portrættere det 'komplette menneske'.

"En producer for BBC World sagde til mig, at samtlige kvinder mellem 25 og 40, der gør karriere, fra San Francisco til Beijing, kan identificere sig med statsminister Birgitte Nyborg, fordi hun er mor, kone og menneske – ikke blot politiker," siger Ingolf Gabold.

En katastrofal besparelse

Finansloven for 2016 dikterer, at der over fire år skal spares i alt knap 600 millioner kroner på kulturinstitutionernes drift. Alene på Det Kongelige Teater skal der spares 50 millioner.

Udmeldingen skaber uro i film- og tv-branchen, og i følge Ingolf Gabold er besparelserne perspektivløse.

"Hvis en skuespiller ikke kan spille roller på teatret, vil det påvirke præstationerne foran kameraet. Du kan jo heller ikke forlange, at en klassisk pianist skal spille Chopins etuder for en fyldt koncertsal, hvis du ikke har penge nok til, at han kan øve sig," siger Ingolf Gabold, der nu er udviklingsansvarlig for produktionsselskabet Eyeworks Scandi Fiction.

"Kvalitet koster. Besparelserne er derfor et katastrofalt indgreb i kunstvivet. Ikke kun på Det Kongelige."

Kowalski sætter kulør på tøffelheld

I den røde villa i Gentofte skændes Line og Martin alias Maria Rossing og Peter Plaugborg. På trods af Peter Plaugborgs imponerende fysik – to meter muskler under en blåternet skovmandsskjorte – er Martin lidt af en tøffelheld. Det er Line, der har bukserne på. Men pludselig sker der noget uventet. Martin hidser sig op.

"Der kom noget primalt frem i ham," siger Peter Plaugborg, som for tiden spiller Stanley Kowalski i 'Omstigning til Paradis' på Store Scene i Skuespillerhuset. Stanley Kowalski blev oprindeligt spillet af Marlon Brando på scenen i New York i 1947, og derefter foreviget på lærredet i 1951. Og karakteren er notorisk kendt for netop at være primal.

"Martin ville ikke have den dimension, hvis ikke jeg havde Stanley Kowalski med mig," siger Peter Plaugborg. "Det har virkelig givet en vigtig nuance til ham."

'Kvinder og Mænd' bliver instrueret af Hella Joof og rammer skærmen til foråret. Foto: Rolf Konow

Peter Plauborg og Maria Rossing i 'Metamorfoser', der har premiere i Det Røde Rum til foråret. Foto: Miklos Szabo

Danske skuespillere, der lavede **Dante, Dogme og Drama**

Trine Dyrholm fik sin debut på Dr. Dante i forestillingen 'I en kælder'. I 1998 spillede hun Julie i 'Romeo og Julie' på Østre Gasværk og har sidenhen spillet store roller på blandt andet Betty Nansen, Bellevue og Det Kongelige Teater. Hun havde en gennemgående rolle i 'Taxa' og var med i dogmefilmen 'Festen'. I starten af 2016 går hun i gang med optagelserne på 3. Sæson af DR's dramaserie 'Arvingerne'.

Mads Mikkelsen er verdenskendt for sin titelrolle i tv-serien 'Hannibal' og har spillet med i et hav af danske og udenlandske film. Han lagde ud med at lave teater på Dr. Dante og Mungo Park. I 1998 spillede han Romeo i 'Romeo og Julie' på Østre Gasværk. Han debuterede på lærredet i Nicolas Winding Refns 'Pusher' fra 1996 og havde rollen som politimanden Fischer i DR's dramaserie 'Rejseholdet'. Mads Mikkelsen spillede den mandlige hovedrolle i Susanne Biers dogmefilm 'Elsker dig for evigt'.

Sofie Gråbøl fik sin debut som skuespiller i den internationale film 'Oviri', fra 1986, hvor hun spillede over for Donald Sutherland. Hendes gennembrud kom med hovedrollen i filmatiseringen af Tove Ditlevsens roman 'Barndommens Gade'. I 1999 spillede hun med i dogmefilmen 'Mifunes sidste sang', og året efter stod hun overfor Søren Pilmark i 'Blinkende Lygter'. Hun har spillet med i DR's dramaserier 'Taxa' og 'Forbrydelsen', og er i øjeblikket blandt andet i gang med at lave anden sæson af den engelske serie 'Fortitude'. Sofie Gråbøl spillede med i fem forestillinger på Dr. Dante fra midten af halvfemserne og frem.

Nikolaj Coster-Waldau fik debut på scenen som Laertes i Peter Langdals udgave af 'Hamlet' i 1993. Han har spillet forestillinger på Mungo Park, Edison og Det Kongelige Teater. Og han havde en rolle i 'Paradis' på Dr. Dante i 1997.

Han havde forinden hovedrollen i Ole Bornedals 'Nattevagten' fra 1994. Sidenhen har han spillet med i intet mindre end 47 film og tv-serier.

På dansk tv spillede han med i TV2's miniserie Blekingegade fra 2009. Internationalt er han mest kendt for sin rolle som Jamie Lannister i tv-serien 'Game of Thrones'.

Kulturministeren: **Besparelser går ikke ud over kvaliteten**

Kulturen skæres fra 2016 til 2019 med i alt 600 millioner. Det Kongelige Teater alene skal spare 50 millioner. Politikerne er uenige om konsekvensen af besparelserne

"Jeg mener ikke, at noget altid har en højere kvalitet, fordi det er dyrere. Den kunstneriske kvalitet falder ikke nødvendigvis, hvis prisen på en forestilling bliver lavere," siger kulturminister Bertel Haarder, som heller ikke er nervøs for, at besparelserne på kulturområdet skal gå ud over kvaliteten i dansk film og tv-fiktion.

"Vi har også i fremtiden en meget stor produktion af film, tv-fiktion og teater, og støtten til filmproduktion beskæres ikke," siger han.

Socialdemokraterne har derimod ikke meget tilovers for besparelserne. Kulturordfører Mogens Jensen forudser, at Det Kongelige Teater vil blive nødsaget til at lave færre nye forestillinger og flere genopsætninger på grund af besparelserne.

"Det er ikke i orden, og det er drønærgerligt. Kunst og kultur er en del af vores intellektuelle infrastruktur. Og jo mindre, der bliver produceret, jo mindre er grundlaget for, at noget kan udvikle sig til det sublime," siger Mogens Jensen.

"Man skal have en bredde at tage af for at kunne udvikle talenter. Hvis der bliver produceret mindre teater, vil det gå ud over kvaliteten af dansk film og tv."

Skuespilchef på Det Kongelige Teater, Morten Kirkskov, vil ikke på nuværende tidspunkt udtale sig om, hvilke konsekvenser besparelserne på Det Kgl. Teater kommer til at få for repertoiret og antallet af skuespillere på nationalscenen.

Sommerhuse til salg

DANSK SKUESPILLERFORBUND sælger sine sommerhuse i Marielyst på Falster. Vi har i flere år gjort alt, hvad vi kunne, for at beholde dem. Men sommerhusene har i årevis kørt med et voksende underskud, og derfor har Revisionen gjort klart, at vi ikke kan fortsætte. Mange vil savne deres ferier i husene, så bestyrelsen har besluttet, at medlemmerne som de første skal have tilbuddet om at købe de i alt fire sommerhuse og det smukke fælleshus.

Husene, der ligger på en 6000 m² stor grund, sælges samlet. Derfor vil det være oplagt for flere familier at købe ejendommen i fællesskab, eventuelt som et feriekollektiv eller anden andelslignende konstruktion. Dansk Skuespillerforbund vil eventuelt kunne give støtte til advokathjælp, hvis flere ønsker at købe husene i fællesskab.

Ejendommen består af husene Frønss og Sofitten med hver seks sovepladser og husene Thespiis og Rampen med hver otte sovepladser. Husene er ny istandsatte trætypehuse på mellem 55-65 m² med brændeovn og opvaskemaskine. Fælleshuset Pejsestuen indeholder to pejse, køkken og spiseplads til ca. 30 personer, vaskemaskine og opvaskemaskine.

Med kun fem minutter til en af Danmarks allersmukkeste strande ligger husene i et fantastisk naturskønt område, helt ugenert og med masser af plads til udendørs aktivitet.

Salgsprisen er endnu ikke helt fastlagt, men et foreløbigt prisoverslag ligger på små 5 mio. kroner for grunden og de fem huse.

Ring til Nanna Møller på 33 24 22 00, hvis du er interesseret i at vide mere. Vi forventer at holde et uforpligtende fællesmøde i januar, hvor mulige samejekonstruktioner vil kunne diskuteres.

Læs mere og se billeder fra Marielyst på skuespillerforbundet.dk.

Det miljøvenlige teater

Et teater er per definition et svært sted at gøre grønt på grund af gamle bygninger og det store behov for kunstigt lys. I Riddersalen på Frederiksberg forsøger man i Jytte Abildstrøms ånd at gøre teatret så miljøvenligt som muligt. Det handler blandt andet om solceller, sparepærer og tuschmørkefortællinger.

Af Jacob Wendt Jensen

Allerede i revyen 'Tiptoe in the Tulips' fra 1989 præsenterede Riddersalen en sketch, hvor to frivillige blandt publikum fik lov til at sætte sig på hver sin cykel. Lyset i salen blev slukket og ved hjælp af pedalkraft skulle de to gæster lyse nummeret op.

"Så kunne man jo selv se, hvor meget slid og slæb der skulle til for blot at tænde en pære. Af og til blev de cyklende trætte i benene, og så dalede intensiteten i lyset og folk buh'ede. Det skabte god stemning i salen, men det illustrerede også forholdene omkring det her med, hvad energi koster. Det fungerede jo skidegodt, fordi det sagde meget mere end ord. Det er altså voldsomt meget der skal til, når man tænder scenelyset. Tænk blot på alt det lys der er brug for bare i lobbyen i operaen i København," siger Signe Birkbøll.

Gennem årene har Jytte Abildstrøm været den ubetinget tydeligste eksponent for en grøn- og miljørigtig livsstil på Frederiksberg-teatret Riddersalen. Det er efterhånden mange år siden, hun takkede af som leder, men rundt om hende har liggende ildsjæle bakket op om indsatsen for et mere bæredygtigt teater. Som for eksempel Signe Birkbøll. Hun har gennem snart 40 år arbejdet på Riddersalen - først som maler, siden som manuskriptforfatter og skuespiller og i dag som kunstnerisk leder.

God samvittighed og økonomi

Signe Birkbøll er overbevist om, at der er penge at spare, hvis man driver sit teater med miljøvenlig omtanke i alle led.

"Rigtigt gjort kan det gøre en kæmpestor forskel for miljøet og spare penge i budgettet. Varer med svanemærket eller økomærker køber man både, fordi man selv skal kunne holde det ud som menneske, og fordi det er miljøvenligt for teatret. Men det skal også kunne løbe rundt," siger Signe Birkbøll.

Miljøsagen er ikke et korstog for hende, men hun har en klar holdning, når hun bliver spurgt. Før hun tilføjer et: "Men så er glorien altså heller ikke større, end den kan falde ned om halsen på en af og til."

Ikke desto mindre gennemsyrrer den grønne tankegang dagligdagen på teatret. Økologiske rengøringsmidler og sæbe er en selvfølge, ligesom økologisk papir til programmerne og økologisk kaffe og chokolade i baren. Tiloversblevne plakater vendes om og bruges som skitsepapir, og sådan vælger man hele tiden miljøvenlige genveje på Riddersalen.

LED-pærer og solenergi

I skrædderstuen ligger en hjemmelavet økologisk guide, og lyset i garderoberne bliver slukket, når forestillingen spiller. Hvis gæsteoptrædende ikke husker det, så gør en af de, der er gamle i gårde det for dem.

"LED-pærer og el-sparepærer er det naturlige valg i Riddersalen. Det gælder dog desværre endnu ikke pærerne på selve scenen, for det er en større investering, når man har kæmpestore lampetter. Men vi har søgt om økonomisk hjælp til også at få dem skiftet ud," siger Signe Birkbøll.

Hun viser os den økologiske overbygning på teatrets værksted til venstre for Riddersalen. Den fik Jytte Abildstrøm bygget for 12 år siden, hvor man beviste, at det var muligt at leve mere miljøvenligt i bymæssig bebyggelse. Man kan også kalde det et økologisk væksthuis, hvor der også har været undervisning i

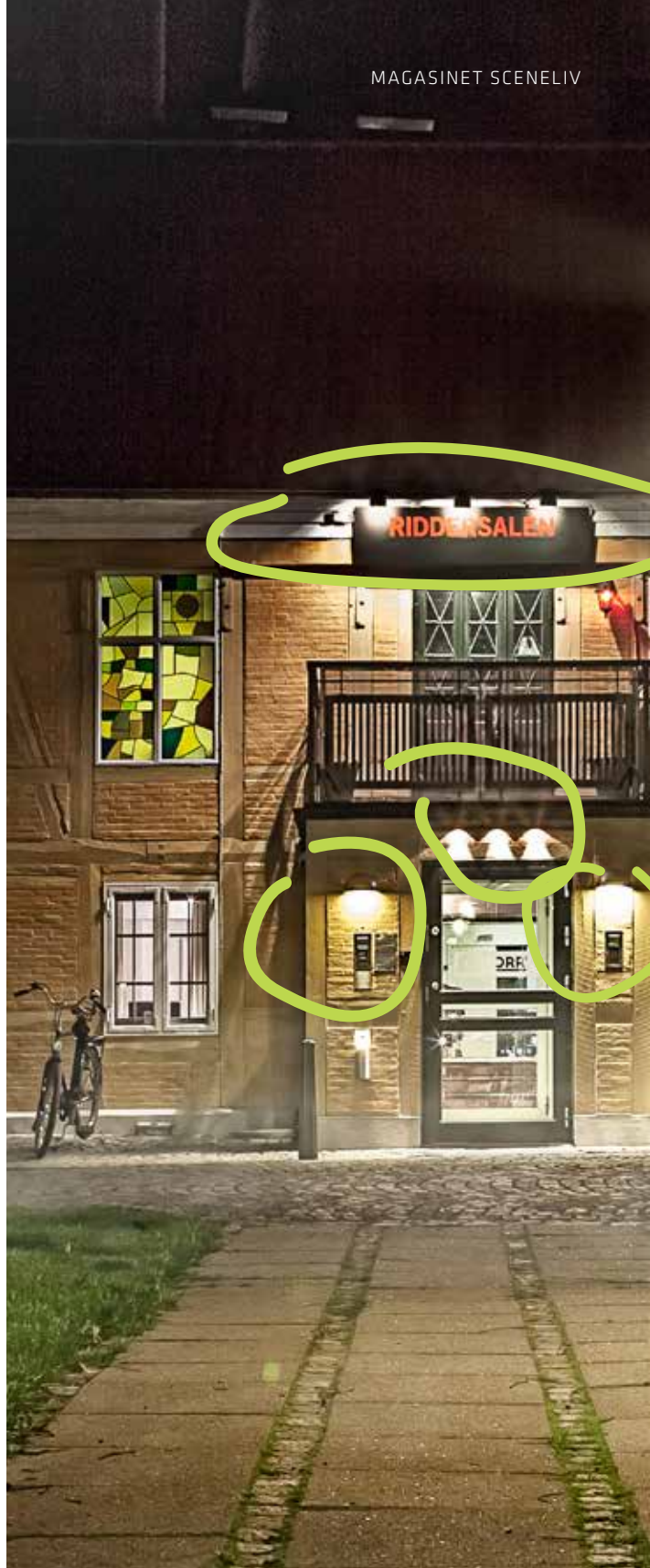

Foto: Dennis Vesterberg

økologi og anden bæredygtighed for byens skolebørn. Der var demonstration af vandrensning og tilmed et muldtoilet.

Oprindeligt var tanken også, at den luft, der blev suget ud af værkstedet, når der blev malet med sprøjtemaling, skulle suges op igennem nogle jordbede, hvor planter skulle rense luften. I øjeblikket er jordrensningsanlægget ude af funktion på grund af et stort skybrud, men solcellerne på taget leverer stadig strøm til teatrets værksted, og når der er noget til overs, leverer man også til selve teatersalen.

Tuschkørkefortællinger på vej

I øjeblikket forbereder Riddersalen såkaldte 'tuschkørkefortællinger', der vil medføre meget lidt brug af strøm og skal prøvekøres til foråret. Begrebet er ikke stavet forkert, for det handler

Engelske teatre på **rette miljøvej**

Allerede i 2008 lancerede Boris Johnson, Londons daværende og nuværende borgmester, en plan om, hvordan teatrene i London kunne blive grønnere. Vejen dertil har været langsom, men der skete noget i 2012, da man i det såkaldte Arts Council indsatte miljørigtig bæredygtighed som en del af kriterierne for at få økonomisk støtte på teatrene.

Den engelske avis 'The Independent' har undersøgt, hvor langt man er i dag. Det viser sig, måske ikke overraskende, at man er mest radikal, når det gælder miljøbevidstheden på de uafhængige teatre, der ligger uden for West End og på visse regionale og mere idealistiske orienterede teatre.

Desværre kan man ikke altid bare overføre de gode idéer teatrene imellem, fordi det, som er en god idé på det ene teater, måske er knap så god en idé på det andet teater. Et regionalteater, hvor publikum er villig til at opgive varmereguleret aircondition og gerne tager en ekstra trøje med i teatret, lyder sympatisk. Men hvordan gennemfører man det på de store teatre i Londons West End, hvor publikum også møder op for at kunne rasle med deres juveler? Sådan et sted kan det være bedre at begynde med at erstatte de gammeldags elpærer med LED-lys og senere gå mere drastisk til værks.

De grønne resultater breder sig ikke mindst i takt med, at publikum kan se den gode ide. Og, som en engelsk teatermand forklarer det, så "bruger man allerede mindre energi, når man fylder et teater, end hvis alle bliver hjemme med tændte lys og laver the."

både om mindre forbrug af lys og et større forbrug af tuscher.

"Det er meget oppe i tiden at lytte til fortællinger, enten på såkaldte audiowalks eller podcasts. I øjeblikket sidder jeg derhjemme og lytter til både Jørgen Leths plader og gamle cd-optagelser med Erling Schrøder, der fortæller om sin teatertid. Den slags steder er der tid til fordybelse i forskellige emner – med et lækkert slebet sprog og god musik. Den tradition vil vi også gerne nære. På idéplanet handler det om at optræde med nogle fortællinger, der kræver meget lidt lys, hvor man samtidig tegner med tusch på papir. Vi er nogle gamle røvere, der kan huske, hvordan det lyder, når en tuschpen rammer et stykke papir. Tænk blot på Jørgen Clevin. Det kan laves både til børn og voksne, men vi er stadig kun i idéfasen," siger Signe Birkebøll, og understreger:

"Man må bare begynde med at gribe i egen barm og så håbe, at det har en afsmittende effekt, ikke? Prøv at overveje, hvis alle teatrene spillede tuschmærkefortællinger på en bilfri søndag? Jamen, hvorfor ikke?"

Har du også gode ideer til, hvordan man gør sit teater mere miljøvenligt? Send en mail til redaktionen på ck@skuespillerforbundet.dk, så samler vi til bunke.

Fra sommerfugle
i maven til

scene skræk

At en skuespiller eller en danser oplever mere end de almindelige premiereenerver i løbet af en lang karriere er snarere reglen end undtagelsen. Scenestærk eller angsten for at optræde kan være lammende, men der findes løsninger på problemet. Jesper Riefensthal kom ud på den anden side og blev stærkere af det.

Af Jacob Wendt Jensen

Selv landets største teaterskuespiller i nyere tid, Jørgen Reenberg, havde store nerver på, før han skulle på scenen. I sin selvbiografi fra 2012 skriver den pensionerede skuespiller:

"Jeg magter ikke længere at vågne om morgenen og få det chok, at jeg skal ind og spille om aftenen. I dét øjeblik følte jeg, at det kan jeg ikke. Hele dagen går med at få blodtryk og sind op i de omdrejninger, der gør, at man kan stå på scenen klokken 20. Det bedste ved den periode, jeg lever i nu som pensionist, er ikke at være tyndskidspræget lige fra morgenstunden, fordi jeg skal spille om aftenen. Sådan har det været i 60 år. Jeg har hadet det – og samtidig været uforbederligt forfalden til det."

Sådan var det for Jørgen Reenberg, og det kan se anderledes ud for andre. For nogle kan det i perioder være invaliderende for præstationerne på scenen, og for andre kan det få dem til at stoppe helt med skuespillet.

Blævrende følelshav

Jesper Riefensthal er i øjeblikket ved at flytte til hovedstadsområdet efter syv år på Mungo Park teatret i Kolding. Til sommer skal han spille med i et Holberg stykke på Rønne Teater, og der er et par andre roller i København i sigte. Han har det godt med skuespillergeringen i dag, men da han var under uddannelse på Odense Teater, løb han ind i en blindgyde med scenestærk. Selv om den viste sig at være midlertidig, var den skræmmende.

Han kom ind i skuespillets verden ved at spille amatørteater. Selv om han udadtil havde bygget et billede op som meget dygtig, så vidste han inderst inde ikke nødvendigvis, hvad der var op og ned på skuespillerfaget.

"Før jeg søgte ind på skuespillerskolerne, var jeg i et par omgange ved at droppe idéen om at blive skuespiller. Jeg syntes, det blev for meget en popularitetskonkurrence i amatørteaterverdenen, og det var svært for mig at få styr på det blævrede følelshav, som skuespillet var, da jeg ikke rigtigt havde nogle gode værktøjer på det tidspunkt. Derfor var jeg landmand i en periode, og gik også på kokkeskole. Det der med, at en steg skulle have en time i ovnen, det var meget mere konkret for mig," fortæller Jesper Riefensthal, og fortsætter:

"Men jeg kom så senere ind på skuespillerskolen i Odense, og havde den tilgang, at mit mål var at være fagligt dygtig til alle genrer, men det var nok for stor en mundfuld, når man ser tilbage på det. På skuespillerskolen handlede det om at tage fat i sin egen person og personlighed – at komme dybere ned i nogle lag, hvor jeg indtil da havde skøjtet på overfladen. Derfor blev jeg pludselig bange for, at alt det jeg lavede, ikke var genialt. Jeg var bange for at blive en af flokken og det blev katalysator for en stor usikkerhed."

Skuespillerens fortælling om, at han var dygtig til det hele, begyndte at krakelere, da han kom i kontakt med de andre elever, lærerne og skuespillerne fra teatret.

"Det var jo folk, der rent faktisk havde en stor portion erfaring, og som vidste meget mere end mig. Min holdning blokerede simpelthen for at lære noget nyt. Det blev umuligt at udforske mig selv og dermed udvikle mig. På skuespillerskolen skal der jo ske en kraftig udvikling af en både som skuespiller og som menneske, fordi de to ting ikke kan adskilles. Jeg begyndte at frygte at stå på scenen."

En af lærerne, Jonathan Paul Cook, spottede ubalancen i Jesper Riefensthal med det samme.

"Han så simpelthen, at jeg sad og lurepassede og gav mig først en kæmpestor skideballe. På det tidspunkt syntes jeg, den var meget voldsom, og jeg hadede ham for det. Men han var sådan set meget cool, og han begyndte at tage fat om mit problem, uden at vi talte direkte om det. En dag satte han resten af holdet ned i prøvesalen, og bad mig gå alene på scenen for at lave en øvelse, der fortsatte uafbrudt i næsten en time. Jeg skulle lave lyde og bevægelser, der ikke måtte ligne noget, og hver gang han gav et vink, skulle jeg ændre kurs og finde nye lyde og bevægelser. Abstrakte lyde og bevægelser. Jeg blev til sidst skubbet ud et sted, hvor jeg ikke var i kontrol. Hvor jeg ikke kunne kontrollere hverken min fortælling om mig selv eller mig selv. Det var dybt ubehageligt. Jeg blev svimmel og fik kvalme og begyndte at svede helt abnormt undervejs. Tæppet blev revet væk under mig. Det var en katastrofe."

Husk at leve livet

Riefensthal griner en del, når han fortæller sin historie. Med en langt mere lettet klang, end beklemt. Han er i dag langt ude på den anden side, og det siger ham noget at fortælle sin historie, så andre kan se, at man godt kan komme igennem den slags.

"Jeg opfattede det hele som en hetz lige på det tidspunkt. Han måtte jo være ude efter mig. Han var ond. Kun langsomt forstod jeg, at det havde et formål. Hvis bare jeg gjorde, hvad han sagde, så havde han mig i sine trygge hænder. Senere blev følelsen af at blive hakket på forvandlet til, at jeg havde været et så farligt sted henne, at nu kunne det ikke blive værre. På den baggrund forsvandt min sceneskræk langsomt. Der var ikke tale om en decideret kur, men læreren fik plantet en situation i min bevidsthed, som jeg siden ofte har refereret til. Jeg kan hele tiden sammenligne med dengang, jeg var ude at skide, og på den baggrund virker den aktuelle udfordring mindre og også lettere at overkomme," siger Jesper Riefensthal, og fortsætter:

"Et parallelt problem, jeg havde, var, at jeg med målet om at blive en god skuespiller, gik så meget ind i drømmen, at jeg glemte at finde ud af, hvem Jesper var. Jeg brugte flere timer på teatret end på mig selv. Hvis du vil være en god skuespiller, må du også ved siden af have et levet liv, så du har noget at trække på. Hvis du ikke lever, har du ikke nogle erfaringer at spille på. Du kan så at sige ikke meditere og bare blive ved uden at have

Jesper Riefensthal i Teaterkoncert Carla. Foto: Palle Peter Skov

noget at meditere ud fra. Det var et eksistentielt problem, jeg samtidig fik løst op for."

Siden er Jesper Riefensthal blevet bedre til at holde snuden i sporet som skuespiller, selv om han stadig af og til kan blive usikker. Han har bare fået en mere sikker kerne og ved mere om, hvor han er stærk som skuespiller og hvor han er mindre stærk.

"Min sceneskræk bestod i, at jeg var bange for ikke at være dygtig nok og ikke at have talent. I modsætning til at være angst for teatterummet eller have en grundangst for at stå på scenen," siger han.

Sceneskræk i mange fag

Skulle man som skuespiller få brug for hjælp uden for egne kredse til at løse et problem med sceneskræk, er der råd at hente hos eksperterne. Inger Murray har skrevet bogen 'Slip din sceneskræk og præstationsangst' i 2014.

Hun har arbejdet med både erhvervsfolk, musikere, sangere, og andre sceneoptrædende. "Sceneangst er sceneangst uanset fag," som hun siger.

"Der er ingen forskel på årsagen til sceneskrækken, ej heller på symptomerne uanset hvad man optræder med. Behandlingen vil være den samme, uanset i hvilken sammenhæng, man er eksponeret."

Hun deler sceneskræk op i tre kategorier.

"Vi har en ur-angst, som ligger i os fra tidernes morgen. Da vi i stenalderen levede i flokke og var totalt afhængige af hinanden var det at opføre sig forkert, eller bryde de regler, der holdt sammen på gruppen, livsfarligt. Det kunne indebære, at man blev udstødt af gruppen. Det var ensbetydende med døden, fordi man ikke kunne overleve alene," forklarer hun.

Når truslen bliver større end ressourcerne

Derudover findes den sociale angst, også kaldet en forventningsangst.

"Personer, der lider af denne angstform, stiller ofte store krav til sig selv og deres præstationer. Mange er perfektionister. De er meget kritiske over for egne præstationer, og ofte er de også meget kritiske over for andres. Mange fortæller, at deres angst forværres i udfordrende situationer, for eksempel hvis der er betydningsfulde personer til stede under deres optræden, eller hvis det sendes live. Angsten opstår af den betydning, som man tillægger situationen. 'Nu vil jeg blive bedømt af flere', underforstået, at publikum nok ikke synes om det, de ser og hører.

Angsten opstår, fordi man vurderer 'truslen' til at være større end de ressourcer, man har i den pågældende situation," siger Inger Murray.

Og til sidst kan sceneskræk opstå som en direkte følge af dårlige oplevelser.

"Det kan være dårlige oplevelser med at blive 'set', forældre der aldrig har rost en, men som var 'fejlfyndere'. At blive grinet af af skolekammeraterne – eller en ufølsom

bemærkning fra en lærer. Skammen ved at lave fejl kan sætte sig i hukommelsen og dukker op som ubehagelige flash-backs i pressede situationer. Især tidlige oplevelser sætter dybe spor," forklarer hun.

Effektive øvelser

I Inger Murrays bog er der lange lister over symptomer. Hyppige toiletbesøg, dårlig koncentration, angsten for at glemme teksten, angst for angsten og panikanfald er blot nogle af dem. "Problemet for mange mennesker er, at deres præstationer i det skjulte er en målestok for at føle sig 'gode nok'. De investerer dermed alt for mange følelser i deres præstationer, og det skaber stress og frygt. Når deres præstationer går nedad eller de laver fejl, så falder deres oplevelse af, hvad de er værd også. De tror, at hvad de præsterer er lig med, hvad de er værd som mennesker. Her gælder det om at lære at adskille den, man er, fra det man præsterer," konkluderer Inger Murray og giver eksempler på nogle problemer og modgift til dem:

"I pressede situationer kan der komme til at køre en indre dialog med negative tanker, og det suger energi. Her gælder om at støtte og opmuntre sig selv, og om at realitetsteste sine tanker. Tænke i løsninger frem for begrænsninger. Det sker også, at man mister jordforbindelsen og kontrollen med kroppen. Man stivner og bliver måske lidt robotagtig. Det findes der meget effektive groundingøvelser til, som på sekunder kan få en ned på jorden og fjerne angsten. Kroppen har brug for at være tilstede i sig selv. En god teknik er også at visualisere den situation, man frygter, og lave den om til det man ønsker, så man kan se det for sig. Åndedræt og afspænding kan også være effektivt, ligesom der kan arbejdes med at fjerne følelserne fra tidligere dårlige oplevelser."

Inger Murray, Privatfoto.

Alle er i fare for sceneskræk

Mange iøjnefaldende danske skuespillere gennem tiderne har haft sceneskræk tæt inde på livet. Her er en håndfuld eksempler:

Regulær sceneskræk

"Jeg har oplevet kolleger, der kunne stå og small talke i kulissen sekunder før de skulle ind og performe en stor rolle. Jeg kunne intet gøre, inden jeg skulle på scenen. Jeg kan huske, at det især var svært i en bestemt periode, hvor jeg spillede Henrik i 'Henrik og Pernille' med min gamle lærer John Price som instruktør. En rolle, der lå lige til mit højreben og et skønt, stimulerende prøveforløb. Der fik jeg pludselig undervejs en regulær sceneskræk, ligesom den fremragende skuespiller Claus Ryskjær. Så langt ud kom jeg heldigvis ikke. Måske fordi jeg havde filmen? For med Balling var det altid en befrielse at arbejde og helt ubesværet give sig hen. Det var terapi, hver gang jeg fik de gule sokker på." *Morten Grunwald i 'Min tid i gule sokker' fra 2013.*

Tvangstanker

"Jeg har også selv oplevet den mest sindssyge form for sceneskræk, man kan tænke sig. Den var virkelig selvpåført. Jeg oplevede i nogle år, at jeg pludselig sagde til mig selv: Du kan ikke stå på benene. Jeg bildte mig ind, at jeg ikke kunne. Så stod jeg der inde på scenen og havde en monolog, og jeg tænkte ikke på andet, end at jeg ikke kunne stå. Og så var jeg ved at falde. Det var en tvangstanke. Jeg blev mere og mere vanvittig af det, og det fyldte mere og mere i mit liv. Det var helt ekstremt i sommeren 1998 i Cirkusrevyen. Til sidst måtte jeg sætte mig ned og finde ud af, om jeg skulle gå til psykolog eller hvad pokker. Så tænkte jeg: 'Nej, fandenbankerne nej!' Det her må jeg klare selv. Så ved hjælp af en næsten umulig intellektuel styrke og vilje lykkedes det mig at sige: Lad være med at tænke på det!" *Ulf Pilgaard i bogen 'Ole Michelsen & Ulf Pilgaard – Barndomsvenner' fra 2006.*

Morfindråber og piller

"Buster Larsens mindreværd satte sig som en nervøs sitren i kroppen. Før en forestilling kl. 20.00 begyndte maven allerede kl. 18.00 at rumle oprørske. I minutterne inden han skulle på scenen, kunne han ryste så meget over hele kroppen, at rystelserne kunne mærkes i scenekonstruktionen. Frelsen lå i øjeblikket, hvor Buster Larsen var det naturlige centrum, og hvor han glemte sig selv og bare fik lov til at spille den rolle, han havde

forberedt i månedsvis. Væk var angsten og forventningspresset. Buster Larsen måtte have morfindråber op til en forestilling for at holde sammen på maven. Ligesom han hver aften måtte tage en pille for at falde i søvn."

Uddrag fra 'Buster Larsen – en biografi' af Jakob D. Lund fra 2013.

Et sort hul

Claus Ryskjær fyldte 70 år i sommer. Han har ikke for alvor stået på en scene siden 'Rosencrantz og Gyldenstjerne er døde' på Aveny-T i 2007, og han savner efter eget udsagn ikke at stå på scenen. Selv har han sagt om sin sceneskræk:

"En smule nervøsitet har fulgt mig i karrieren. Men der er stor forskel på den og sceneskrækken, der er noget ganske andet. Når jeg gik på scenen, var det som at gå ind i et stort sort hul. Jeg anede ikke, hvad jeg lavede. Og det var ikke særligt behageligt."

Claus Ryskjær i BT, juni 2015.

Kramper i maven

"Poul havde sceneskræk. På Bristol Teatret op til forestillingen 'Mens vi venter på Godot', måtte der ikke være larm, før skuespillerne skulle ind. Poul var et sensitivt følelsesmenneske. Han havde en følsomhed og en nervøsitet, som han brugte som brændstof i sit arbejde. Det er ofte, at kunstnere producerer på en neurose, og det gjorde Poul. Han var flittig, pligtopfyldende, præcis og hele tiden nervøs for, om det nu var godt nok. Denne tvivl og angst som er kunstnerens evindelige svøbe. Han var ikke bange for film og tv, men at stå på scenen med en telefonbogyk rolle, gav ham kramper i maven fra morgenstunden."

Om Poul Bundgaard i 'Kære Poul' fra 1998.

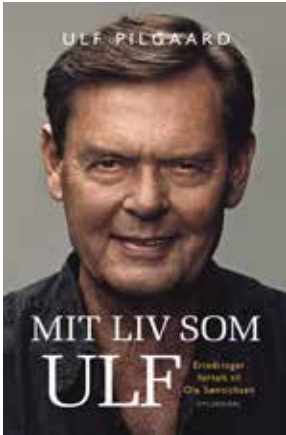

Skuespillere i bogform

Tag med på en slentretur gennem nogle af årets bogudgivelser, der har skuespillere som hovedpersoner. Bøgerne er vidt forskellige, som interesserne kan være vidt forskellige hos læserne. Betragt følgende som en samling varedeklARATIONER op til jul og ikke som egentlige boganmeldelser.

Af Jacob Wendt Jensen

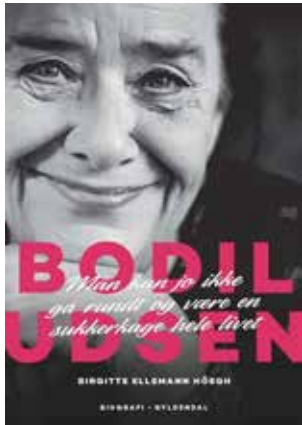
Skuespillerbiografier kan være lavet på 117 forskellige måder. Som en biografi efter skuespillerens død. Med skuespilleren som forfatter eller fortalt til en journalist. Tre fjerdele af alle bøger i boghandlerne sælges i årets sidste kvartal, og derfor kommer de fleste bøger om skuespillere også her. Vi sætter lup på årets vigtigste kvartet.

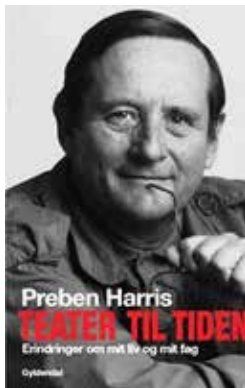
Mit liv som Ulf- erindringer fortalt
Af Ole Sønnichsen/Ulf Pilgaard
Er udkommet 26. oktober på Gyldendal

Kirsten Walther – To roller. Et liv.
Af Anne-Sofie Storm Wesche
Er udkommet 9. oktober på People's
Press

Bodil Udsen – man kan jo ikke gå rundt
og være en sukkerkage hele livet.
Af Birgitte Ellemann Höegh
Er udkommet 10. september på
Gyldendal.

Teater til tiden
– Erindringer om mit liv og mit fag
Af Preben Harris
Er udkommet 30. marts på Gyldendal.

Ulf Pilgaards stemme

I 'Mit liv som Ulf' har Ulf Pilgaard, i dag 75 år, indvilliget i at fortælle sin livshistorie til Ole Sønnichsen, der senere har skrevet om blandt andre Dirch Passer. Det har de teknisk set ordnet sådan, at Ole Sønnichsen skriver, som var han Ulf Pilgaard, og tricket fungerer godt. Når man læser, forestiller man sig Ulf Pilgaard, der fortæller grundigt og indlevet om alt, lige fra barndommen over ungdommen til de forskellige faser i skuespillerkarrieren.

Pilgaard er god til at huske, hvordan menneskene omkring ham var, og det gør bogen levende at læse. For eksempel er det kosteligt at læse om dengang Ulf Pilgaard var med i Collage-truppen med Birgit Zinn og Olaf Nielsen. Studentscenes forestilling blev forsøgt stoppet af Per Buckhøj, der dengang var formand for Skuespillerforbundet. Man frygtede simpelthen i forbundet, at amatørskuespillerne ville tage brødet ud af munden på de professionelle skuespillere.

Skuespilleren har også skarpe holdninger til meget andet – han forstår for eksempel ikke, hvorfor yngre skuespillere har brug for at have en agent. Det har han aldrig selv haft. Hele historien virker temmelig ærlig fra en mand, der tidligt valgte fristelserne i branchen fra, og som derfor blev manden, der i dag kan fortælle om Dirch Passer, Claus Ryskjær og Ove Sprogø, som han alle satte og sætter meget højt.

En stor og bred karriere

Bodil Udsen er i modsætning til Ulf Pilgaard ikke blandt os længere. Det er hendes skuespillerværk imidlertid stadig, og det er det bestemt ikke mindre efter rekonstruktionen og perspektivering i Birgitte Ellemann Höeghs 'Bodil Udsen – man kan jo ikke gå rundt og være en sukkerkage hele tiden'. Bogen har det hele. På nær en liste over film og teaterstykker, som Udsen har været med. Det er ærgerligt, for overblikket kommer til at mangle en smule.

Derudover er gennemgangen af Bodil Udsens liv og værk meget samvittighedsfuldt foretaget. En god biografi indeholder både en masse stof om arbejdslivet, men samtidig skal privatlivet også være med, så der kan trækkes tråde mellem de to verdener. Og lige netop det gøres der flittigt i historien om Bodil Udsen, hvor forfatteren ikke er bange for at summere op og konkludere, hvor der er behov for det.

Skuespilleren Udsen havde en livsappetit, der var stor, og hun har fyldt meget for folk omkring hende, og så er hun beviset på, at man godt kan få en stor karriere som skuespiller, selv om man bliver smidt ud fra Det Kongelige Teaters Elevskole. Der er stof til beundring og de 25 interviewede kilder bidrager næsten alle med værdifulde brikker til en vægtig mosaik.

Svært at komme bag facaden

'Kirsten Walther – To roller. Et liv' har været en sværere opgave end de andre bøger omtalt i nærværende artikel. Kirsten Walther døde i 1987, og hun var i de levende år en skuespiller, der skarpt adskilte privatlivet med sin mand Palle Wolfsberg og karrieren.

Det er nok en del af grunden til, at der kun er omkring halvt så mange ord i denne bog, som i de andre. Vi får otte kapitler om teater- og filmkarrieren i kronologisk rækkefølge, uden at vi for alvor kommer i dybden med mennesket Kirsten Walther. Palle Wolfsberg lever stadig, men han har ikke været interesseret i at deltage, og det har kun et dusin tidligere kolleger. Det er ikke helt nok til at give et nyt billede af Kirsten Walther.

Tilbage står en stribe revyer, morskabsforestillinger på teatret, et forrygende temperament og en fantastisk udstråling i glansrollen som Yvonne i Olsen-Banden. Og hurra, der er en værkliste bagerst i bogen.

Varm fortæller i hopla

Preben Harris er godt nok skuespiller, men han har også været teaterdirektør og har endvidere instrueret på teatret. Den viden, han har opsamlet gennem et langt teaterliv, har han efterhånden i en del år øst ud af i en stribe bøger. For eksempel 'Fra scenekanten. Om arbejdet med dansk dramatik' fra 2009 og 'Min søn gøgler. Sørgeligt! Erindringer' fra 2012.

Han fortsætter i samme letlæselige og varme fortællestil i 'Teater til tiden'. Det er altid som om, at Preben Harris lige har tændt op i pejsen, før han begynder at fortælle sin vrimmel af anekdoter. Om Ole Sarvigs død og om dengang Per Kirkeby ville male hele teaterrummet køkkenblåt i forestillingen 'Hamlet – en fantasi' i 1966 og meget mere. Der er lune i anekdoterne, men der er også en sikker fortæller, der har noget at byde på. Om så han holder sig til teatret eller om han tager afstikkere til privatlivet med Bende Harris.

Harris er ikke bange for at give et godt råd i ny og næ, og her er et af dem:

"Teaterfolk har brug for inspiration udefra. For hvis vi nu skal være helt ærlige, er vi fagidioter med en tendens til at leve ekstremt meget i vores egen verden. Her taler jeg af erfaring."

DEBAT

Tak, fordi du passer på mig

Det sidste par år har vi i bestyrelsen haft stort fokus på sikkerhed på teater, tv og film. Arbejdet med at finde løsninger og indarbejde almindelige sikkerheds-procedurer pågår stadig, og heldigvis for det. Men det er ikke alle steder i branchen, man er lige villig til at ofre ekstra tid, penge og opmærksomhed på at øge sikkerheden.

Da Søren-Sætter Lassen blev ramt af en stor ulykke på Det Kgl. Teater i 2012, og da Bodil Jørgensen blev hårdt kvæstet på en filmoptagelse i 2014, kunne alle forstå alvoren og vigtigheden i at have størst mulig sikkerhed i branchen. Alle, vi har talt med, har været påvirket af de to ulykker, og i tiden efter var det nemt at finde forståelse for, at der skulle ydes en ekstra indsats på sikkerhedsområdet. Men efterhånden som tiden går, har alvoren og vigtigheden det med at glide i baggrunden og blive fortrængt af travlhed, uopmærksomhed, ubetænksomhed, sløseri og nogle gange besparelser.

Derfor vil vi gerne fra bestyrelsens side appellere til alle medlemmer om til stadighed at huske sikkerheden og være ekstra opmærksom. Især under opløb og i stressede perioder er det vigtigt at kunne stå imod. Det er vigtigt, at man for eksempel ikke gennemfører en prøve, en gennemspilning eller en forestilling, før scenografien er gået efter. Det er vigtigt, at der er orienteringslys rundt om scenen, at alle skarpe hjørner, man kan rende ind i, er polstrede, at trin på bagscenen er kraftigt afmærkede, at der ikke er noget, man kan pande hovedet ind i, mens man spurter ud i mørket til et lynskift. Og så videre og så videre.

Det kan især være en udfordring i disse år, hvor økonomien er stram eller i sammenhænge, hvor der er nye producenter på banen, der ikke er inde i alle reglerne.

Der findes regler, for eksempel for hvor højt et podie må være, før der skal rækværk på. Det er regler, en scenograf skal følge. Men det er ikke altid, de gør det. Det er ikke altid, de er opmærksomme på det. Her havner man som spiller i en interessekonflikt, hvor scenografen kæmper for sit udtryk på bekostning af sikkerheden, og man står ofte som spiller og vil egentlig helst give ham ret.....det ser bare federe ud uden rækværk. Men det er netop i sådanne situationer, vi skal være vågne og ikke lade os rive med.

Presset på den enkelte kan være endnu større på film-optagelser. Hvis du for eksempel møder ind til en enkelt optagedag, og der er omstændigheder omkring optagelserne, der gør dig utryk og måske også ligger over grænsen for, hvad der kan forsvares, så er det utrolig svært at stå fast og sætte fokus på sikkerheden. Vi ved alle, det er et stort, tungt

og dyrt apparat, vi sætter på stand by – med risiko for at hele skudplanen skrider. Her skal vi være meget vågne og bakke op om den eller de kolleger, der kommer i klemme.

Erfaringerne siger os, at forskellige generationer ser forskelligt på sikkerhed. Som ung tror man sig usårlig, elsker udfordringerne, også de fysiske. Som ældre har man taget sine knubs. Måske har man allerede fået skadet knæet, hoften eller ryggen, så det aldrig blev helt ok igen, og derfor vil man ikke finde sig i mere. Så vores appel går især til alle I unge: Husk, at I skal holde til det her i rigtig mange år ud i fremtiden.

Vi skal alle være ambassadører på området, ikke vende det hvide ud af øjnene og tænke 'tøsedreng', når en kollega peger på sikkerheden, men tvært imod klappe vedkommende på skulderen og takke for at blive passet på. Lad os sammen skabe en ny trend med daglig fokus på sikkerheden.

*Frank Gundersen og Peder Holm Johansen,
medlemmer af DSFs bestyrelse*

Teaterforestillinger lukket land for hørehæmmede

Fri og god adgang for alle til kulturelle oplevelser. Det er klart for de fleste, at der for eksempel skal være ramper og elevatorer, så kørestolsbrugere kan komme i teatret. Men for en hørehandicappet stiller sagen om adgang sig meget anderledes.

For en høreapparaturbruger er teaterforestillinger ofte lukket land, fordi man er ude af stand til at opfange og skelne de talte ord fra scenen. Det hjælper selvfølgelig noget, når der er lydanlæg og højtalttere, men den bedste effekt fås gennem en teleslynge. Flere teatre, blandt andre Aarhus Teater og Cirkusrevyen, har velvilligt investeret i disse anlæg eller an-

DEBAT

FORTSAT

skaffet hals-teleslynger til udlån. Gennem teleslyngen kan en høreapparatbruger modtage lyden personligt forstærket direkte i apparatet, og det giver mange hørehæmmede helt nye muligheder for kulturelle oplevelser.

Erfaringer viser dog, at det volder en del problemer, hvis lyden går gennem en fælles mikrofon, da den opfanger alle lyde fra scenen, for eksempel fodtrin, hvilket selvfølgelig er utroligt forstyrrende for en hørehæmmede, fordi høreapparatet forstærker alle lyde og ikke adskiller støj i den sammenhæng.

Derfor opfordrer vi til, at man som kunstner så vidt muligt altid optræder med individuel mikrofon og opfordrer sin ledelse til at vise dette hensyn. Hvis man som kunstner selv står for en forestilling, bør man også være opmærksom på problematikken.

Der er omkring 800.000 danskere med høreproblemer, og antallet er stigende, så teleslynger og mikrofoner kan hjælpe rigtig mange til gode oplevelser.

Med venlig hilsen

*Høreforeningens Tilgængelighedsudvalg,
Leon Carlsen, formand
Lisbeth Leicht Thomsen, udvalgssekretær*

Runde fødselsdage

Peter Larsen	2. januar	60 år
John Batz	2. januar	50 år
Niels Juhl Boesen	12. januar	50 år
Betty Glosted	13. januar	60 år
Uffe Magnus Kristensen	20. januar	60 år

MANUEL STEMMEBEHANDLING

vedligeholder din stemmes sundhed

Primær massage af kæbe, strube, hals, nakke og åndedrætsrelaterede muskler.

Manuel Stemmebehandling kan bl.a.

- øge fleksibilitet og dynamik i stemmen
- løse kompensatoriske spændinger
- give større gennemslagskraft i stemmen
- afhjælpe stemmetræthed

Kontakt Naja Månsson
Tel. +45 50 41 33 27
Email: Info@najamaansson.dk
www.najamaansson.dk
Pris 550 kr. for DSF medlemmer
Særlig pris for studerende

DSF STUDIO FORÅRET 2016

MED FOKUS PÅ DIT HÅNDVÆRK

DSF STUDIO FORÅRET 2016: HOLD ØJE MED KOMMENDE KURSER:

CASTINGKURSUS – Julie Wieth, 22-26/2

FILMKURSUS – The close up – David Penn, 1-3/3

METODEWORKSHOP – Jens August Wille, 4-8/4

MUSICAL-SANGWORKSHOP – Perrin Manzer Allen, 25-29/4

STEMMEWORKSHOP – Patsy Rodenburg, 3-4/6

OPERA AUDITION – 7/3

Åben Studio starter op igen i København efter nytår.

FILMSKUESPIL – Lotte Svendsen, onsdage fra 27. januar.

DRAMA OG TEKSTARBEJDE – Rhea Leman, torsdage fra 4. februar.

LÆS MERE OG TILMELD DIG KURSERNE PÅ

SKUESPILLERFORBUNDET.DK/DSF STUDIO

Har du brug for et lokale til læseprøver, sang/kor, yogatimer eller lignende?

Lokale til leje

Rummet måler 55m², og priser for leje af salen er inklusiv piano og et lille sceneområde med spotlight.

Timepris: 150,- (studerende 125)
Dagspris: 1.100,- (studerende 800,-)

Godthåbsvej 26C,
2000 Frederiksberg

KONTAKT: info@evastengade.dk

D'O'INK

Af Mikkel Stubbe Teglbjærg

Fællesskab og menneskelighed

Det er juletid, og på gaderne er der lys over alt. Alligevel står vi, efter min mening, i en tid, hvor det kan være svært at holde de mørke tanker for døren.

Det kan føles som om, der nærmest dagligt bliver taget små bidder af det samfund, vi ellers var så stolte af. Et samfund, hvor alt ikke gøres op i kroner og ører. Og et samfund, hvor vi drager omsorg for hinanden, et samfund hvor vi anerkender, at alle har værdi og skal behandles med værdighed.

Der er vedtaget en finanslov, hvor kontanthjælpsmodtagere, studerende, flygtningebørn og udsatte i den tredje verden betaler. En finanslov, hvor kunsten i samfundet beskæres. Til gengæld bliver nye biler billigere, for nu at formulere det enkelt.

Alting skal måles og effektiviseres. Og for at vi bedre skal kunne sluge det, har man indført den totale anonymisering af de mennesker, det går ud over. Der tales om nedskæringer i det offentlige, men ikke om, at her er det mennesker, som du og jeg, der skal skæres, fyres eller effektiviseres.

Samtidig har vi ganske langsomt vænnet os til en hårdere og hårdere tone i debatten om hvem, der yder og hvem, der tager. Det er i virkeligheden besynderligt, at man i et samfund, som i den grad hylder individualiteten, anonymiserer på en måde, der gør, at hele samfundsgrupper ikke længere omtales som – eller opfattes – som mennesker. De er reduceret til udgiftskrævende 'grupper' af flygtninge, migranter, kontanthjælpsmodtagere, dagpengemodtagere – og såmænd også kunstnere.

Fordelen ved at bundte individer sammen i en gruppe er, at det gør dem nemmere at skamme eller skælde ud. Og væsentligt nemmere at skære ned på.

Vi er godt i gang med en åndelig og dermed også en samfundsmæssig forarmelse, hvor enhver er sig selv nærmest; det, der ikke kan stå, må falde. Hvorfor betale til noget, man ikke selv har glæde af?

Hvorfor? Fordi når vi mennesker ikke får lov til at forholde os til hinanden – til os selv, ja, så forarmes vi. Mennesket vil i bund og grund fællesskabet, vi har brug for at opleve og forstå mere, end bare os selv. Vi vil drømme og underholdes.

Netop det giver mig håb.

For jeg tror simpelt hen ikke på et samfund uden medmenneskelighed, uden indlevelse, uden respekt. Eller uden kunst. Uanset hvad en undersøgelse i Politiken måtte vise. For sådan er mennesket ikke indrettet. Simplethen. Lige i disse år ser det sort ud, men det vil vende. Og vi kunstnere har et stort medansvar for at sikre, at det sker.

Vi ved om nogen, hvor vigtigt fællesskabet er. Vi er afhængige af det kunstneriske fællesskab, alt vi laver, uanset hvor lille samarbejdet er, er et fællesskab bestående af individer, der hver især bringer faglighed, professionalisme og mod med til bordet. Og fællesskabet rækker endnu videre end det, fordi der også er fællesskab med publikummet. Kunsten, magien skabes i feltet mellem individualitet og fællesskab, både mellem os, der arbejder sammen og dem, der skal se på os.

Det er ganske unikt. Det er menneskeligt. Og derfor er det skræmmende, når det virker som om, politikerne inde på Christiansborg fuldstændig har mistet grebet om, hvad det vil sige at være menneske. Vi har vigtigheden af fællesskabet så langt inde under huden.

Jeg indledte med at sige, at vi er i en tid, hvor det kan være svært at bevare optimismen. Ikke kun i forhold til kunstens vilkår, men i forhold til hele samfundet.

Men jeg vil gerne have lov til at runde af med håbet og med en opfordring. Kunst og kultur er ikke bare underholdning. Kunst og kultur kan skabe sammenhæng og forståelse i et samfund. Bliv ved med at tro på det. Både når I bidrager til samfundet med jeres talent. Men også i debatten... Visse politikere har tidligere bedt os om at tie stille. Lad være med det.

Med ønsket om en glædelig jul og et lykkebringende nytår,
Katja Holm

Foto: Karoline Lieberkind

TEATER V

PRÆSENTATIONSFORESTILLINGEN
LEV I FRED
MED DERES
NERVER

4.- 12.
DEC
2015

HEXERIE
ELLER BLIND ALARM
TEATRET MØLLEN

7.- 9.
JAN
2016

21.FEB -
12. MAR
2016

PEDER FREDERIK JENSENs

GODT VI HAR ALLAN